

Aprentatge i servei

Educar per a la ciutadania a través de l'experiència participativa i solidària

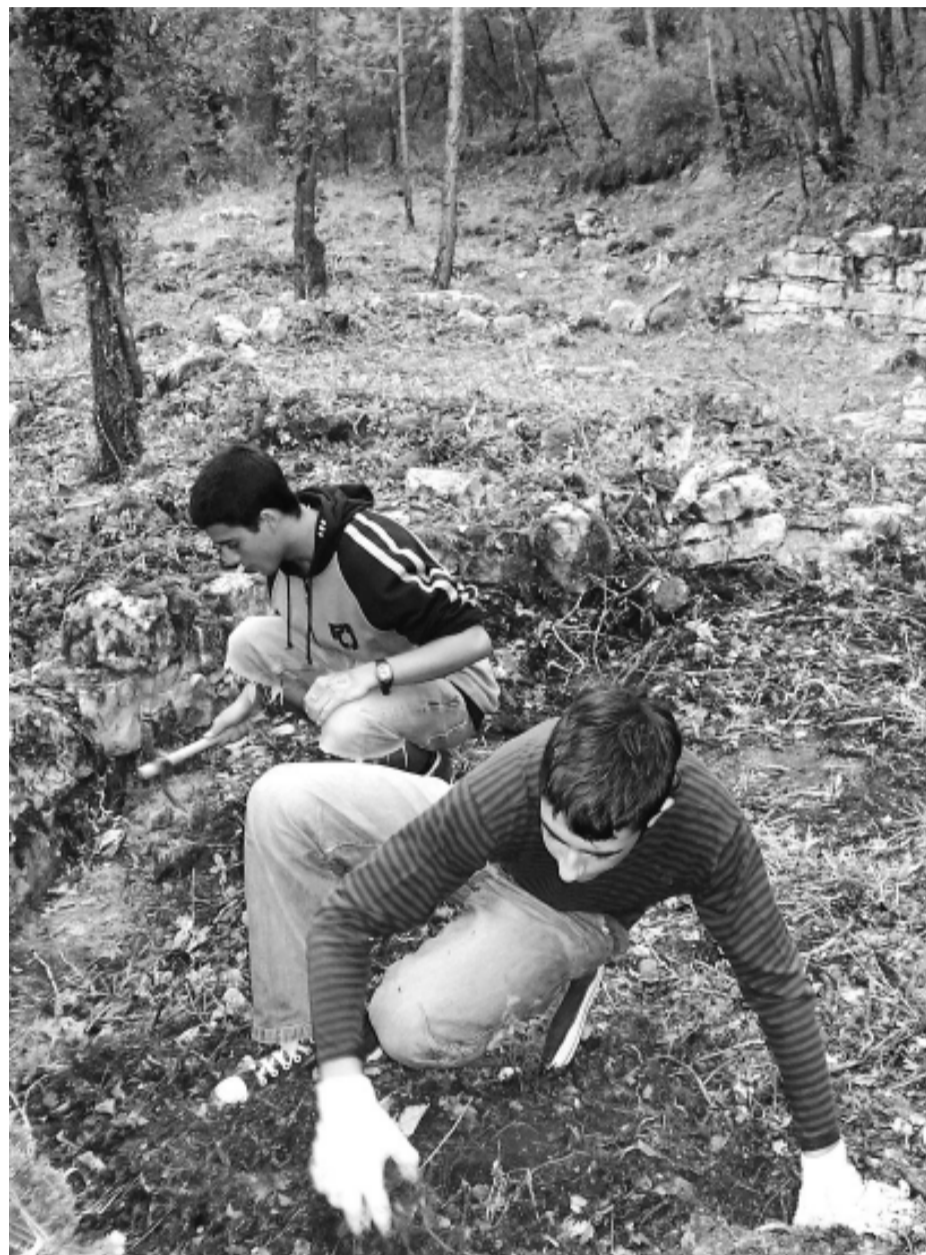
Esteve, fotògraf *free-lance* de professió, m'ho comentava fa uns dies. «Saps? En el tracte amb la gent que tinc al meu treball es nota un munt qui ha passat per les associacions i qui no. Trigo pocs minuts a descobrir-ho. Jo abans no era conscient d'això, però ara valoro molt més el temps que vaig estar compromès amb la meva associació... Et tornes més bona persona.»

Com Esteve, moltíssims testimonis confirmen l'evidència: a les associacions, a la feina de voluntari, en un projecte de servei a la comunitat... s'aprenen moltes coses. Tant, que després es nota i deixa empremta al llarg de la vida. En l'experiència associativa, les persones descobrim coneixements, practiquem habilitats i aprofundim actituds i valors, i aquests aprenentatges són útils per a altres experiències vitals.

Si això és així de simple i s'aconsegueix sense gairebé proposar-ho... què passaria si, en lloc de ser implícit, la formació individual fóra un valor explícit en les pràctiques de servei a la comunitat?

Entre altres coses, en passarien tres de força interessants: el servei a la comunitat guanyaria qualitat; la nostra formació seria més sòlida que l'estrictament acadèmica, i augmentaria el sentiment de reciprocitat: la gratitud per tot el que rebem quan donem. És a dir, ens vacunariem contra el verí del paternalisme. Això s'anomena aprenentatge servei, i constitueix una de les aportacions metodològiques més interessants per enfortir l'educació per a la ciutadania, perquè resol la fragmentació entre el saber acadèmic i el saber pràctic, així com entre el progrés individual i el progrés de la comunitat.

De fet, les tendències actuals sobre educació de la ciutadania a l'escola converteixen l'aula, en el millor dels casos, en un laboratori de participació i exercitació d'habilitats democràtiques, promovent la presa de consciència de l'alumnat, l'anàlisi de les injustícies i la seva denúncia. Però no solen contemplar el que sembla evident: que participar en projectes i activitats que suposin un benefici a la comunitat és una eina essencial de formació per a qualsevol jove [...]. Es tracta d'un recurs que hauria de garantir-se en el procés de forma-

Minyons escoltes i guies Sant Jordi de Catalunya, treballant al bosc.

ció de tots els joves i que, ara per ara, no està assegurat.

D'aquesta manera, es generen per als nens i joves dos jaciments d'educació per a la participació ciutadana: l'escola (amb accent en l'aprenentatge de coneixements i procediments) i les entitats socials (amb accent en els valors i les actituds, el compromís i el servei a la comunitat).

L'educació per a la participació democràtica s'acaba implementant, doncs, de manera fragmentada: la part de comprometre's i embrutar-se les mans, d'una banda; i la part d'informar-se, comprendre, reflexionar, aprendre... per una altra. En la mesura que els dos enfocaments no s'integren i correlacionen, sinó que es polaritzen i fins i tot competeixen (o una cosa, o l'altra), per-

den força i capacitat motivadora.

Podria resoldre's la fragmentació entre l'experiència pràctica de servei a la comunitat i la formació en coneixements, habilitats i actituds? Enfront del repte de la fragmentació, una resposta possible des de les organitzacions socials és l'impuls de projectes d'aprenentatge servei.

Per posar una definició: l'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat, en el qual els participants es formen en implicar-se en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo.

L'aprenentatge servei és, doncs, una metodologia orientada a l'educació per a la ciutadania, inspirada en les pedago-

gies actives i compatible amb altres estratègies educatives, perquè tot cal: la discussió de dilemes, l'exercici del diàleg, les habilitats en la resolució de conflictes en el si del grup d'iguals... No pretén ser la panacea de res, ni la solució globalitzadora a tots els reptes educatius actuals, ni l'única clau en l'educació per a la ciutadania. La gran revelació de l'aprenentatge servei, en forma d'experiència viscuda, és que aprendre serveix; i servir ensenya.

La seva simplicitat i efectivitat és contundent, ja que el sentit comú ja ens indica que no és possible educar en valors només dins de les parets de l'aula. I tampoc es tracta d'utilitzar l'entorn com a escenografia agradable d'activitats educatives més o menys significatives, sinó de convertir l'entorn i la comunitat en destinataris directes de l'educació.

Es tracta de possibilitar que els joves actuïn com a ciutadans compromesos, una manera directa d'aprendre a participar en la societat. I fer-ho embrutant-se les mans, en lloc de només parlar de la participació, de com és d'important, o exercitar a classe habilitats democràtiques. No es tracta de realitzar una intervenció únicament pensada per entretenir els joves, es tracta que la intervenció sigui tan real, necessària i eficaç com sigui possible.

Posem un exemple?: Els nois i noies d'un institut van tirar endavant, en el marc de la classe d'expressió plàstica, un projecte de pintura mural per al pavelló infantil d'un hospital psiquiàtric de la seva població, convidats per la direcció d'aquest hospital. El que fins aleshores havia estat una classe poc motivadora i indisciplinada es va convertir en un poderós motor d'aprenentatges transversals —matemàtiques, llengua, ciències socials— a través del qual els nois i noies es van connectar amb l'entorn, es van sentir útils i la comunitat va guanyar en cohesió social i qualitat de vida.

Per tant, perquè els nostres joves aprenguin a ser bons ciutadans, cal oferir-los l'oportunitat de practicar-ho, cal que les institucions educatives formals i no formals proporcionin experiències impactants d'aprenentatge servei.

ROSER BATLLE

PARTICIPAR EN PROJECTES I ACTIVITATS QUE SUPOSIN UN BENEFICI PER A LA COMUNITAT ÉS UNA EINA ESSENCIAL DE FORMACIÓ PER A QUALESVOL JOVE